

โครงการอบรมทางไกล
แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ
(Online Geriatric Family Medicine Course, Online-GFMC)

จัดโดย

ราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย ร่วมกับ
คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

หลักการและเหตุผล

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรโลก ทำให้สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 13,358,751 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 ของประชากรทั้งหมด บ่งบอกว่า ประเทศไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แล้ว (ผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20) และมีร้อยละกลุ่มผู้สูงอายุแบ่งตามช่วงวัย ดังนี้ ผู้สูงอายุวัยต้น (60-69ปี) ร้อยละ 57.2 วัยกลาง (70-79ปี) ร้อยละ 29.5 และวัยปลาย (80 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 13.3 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าภาคเหนือมีร้อยละของผู้สูงอายุสูงสุด (ร้อยละ 25.2) และมี 5 จังหวัดในภาคเหนือที่เข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสุดยอด (ผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 28 หรือเรียกว่า Super-Aged Society) และเมื่อเปรียบเทียบโครงสร้างการทดแทนกันของกลุ่มประชากรในปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีประชากรวัยสูงอายุ 120.5 คน ต่อประชากรวัยเด็ก 100 คน หรือเรียกว่า ดัชนีการสูงอายุเท่ากับ 120.5 และมีอัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุเท่ากับ 30.5 คือ ประชากรวัยทำงาน 100 คน จะต้องรับภาระเลี้ยงดูผู้สูงอายุประมาณ 31 คน คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสุดยอดทั่วประเทศ

ประเทศไทยมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุภายใต้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 และได้มีการประกาศพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 แต่ยังคงขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงมีการขับเคลื่อนมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องสังคมผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2564 ให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยให้มีการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษและกำหนดให้กระทรวงสาธารณสุขพัฒนาโครงข่ายและเชื่อมโยงระบบบริการและการดูแลผู้สูงอายุในแต่ละระดับ ตั้งแต่ระบบปฐมภูมิ ทุติยภูมิ ตติยภูมิและศูนย์เชี่ยวชาญ พัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ดูแลผู้สูงอายุระยะกลาง ระยะยาว และการดูแลระยะสุดท้ายของชีวิต รวมถึงการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ผู้สูงอายุ (pre-Aging อายุ 45-59 ปี) อย่างไรก็ตามปัจจุบันผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงเป็นเรื่องท้าทายสำหรับสถานบริการสาธารณสุขทุกระดับที่จะต้องให้บริการผู้สูงอายุ ควบคู่ไปกับการเร่งพัฒนากำลังคน โครงสร้าง ระบบบริการ ให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพหลากหลายมิติ ทั้งทางด้านร่างกายอันเป็นผลจากการเสื่อมของร่างกาย โรคภัยไข้เจ็บ และ การใช้ชีวิตในวัยที่ผ่านมา ทำให้ศักยภาพของร่างกายถดถอยมากกว่าปกติ ทางด้านสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมของผู้สูงอายุจากผู้ให้การพึ่งพิงแก่บุตรหลานในครอบครัวไปเป็นผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือหรือพึ่งพิงผู้อื่นแทน หากไม่สามารถปรับตัวได้ย่อมส่งผลกระทบต่อทางด้านจิตใจและจิตวิญญาณ อาจเกิดปัญหาทางจิต ภาวะซึมเศร้าและมีผลต่อสุขภาพร่างกายเป็นวัฏจักรได้ ดังนั้น การดูแลผู้สูงอายุในหลายมิติจำเป็นต้องมีองค์ความรู้และความเข้าใจมากกว่าการดูแลรักษาผู้ใหญ่ทั่วไป ปัจจุบันแพทย์ส่วนใหญ่ที่ได้รับมอบหมายมาดูแลผู้สูงอายุทั้งในคลินิกผู้สูงอายุของสถานพยาบาลแต่ละระดับและชุมชนเป็นแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวหรือแพทย์ที่ได้รับการเพิ่มพูนศักยภาพทางด้านเวชศาสตร์ครอบครัว ซึ่งเป็นหนึ่งในทีม 3 หมอตามนโยบาย “คนไทยทุกคนมีหมอประจำตัว 3 คน” ที่ทำงานดูแลประชาชนแบบใกล้ชิด ใกล้บ้าน ใกล้ใจ และแพทย์เหล่านี้ยังขาดองค์ความรู้ ความเข้าใจ และพร่องทักษะในการจัดการกับปัญหาผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม เนื่องจาก ไม่ได้รับการ

เพิ่มศักยภาพในเรื่องการดูแลผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ดังนั้นเพื่อให้เกิดผลลัพธ์เป็นวงกว้าง แพทย์ที่จะต้องดูแลรับผิดชอบผู้สูงอายุ ทั้งระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ จึงควรได้รับการพัฒนาเสริมศักยภาพในด้านเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ เพื่อให้มีการดูแลรักษา ผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การลดโรค ชะลอความเสื่อม ลดภาวะทุพพลภาพและการพึ่งพิง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 สาขาวิชาเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ได้พัฒนาหลักสูตรการอบรมแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวและแพทย์ทั่วไปเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการดูแลผู้สูงอายุ ให้แก่แพทย์ประจำบ้านสาขาเวชศาสตร์ครอบครัว โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์ให้แพทย์ผู้เข้าอบรม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดูแลรักษา พันฟูสมรรถภาพผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุที่มีความเจ็บป่วยได้จริง รวมถึงป้องกัน ปัญหาสุขภาพในระดับต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต แต่เนื่องด้วยสถานการณ์ COVID-19 ระบาด จึงได้จัดอบรม บุคลากรทางการแพทย์ตามหลักการของ Distance learning ในรูปแบบออนไลน์ จนถึงปัจจุบันแพทย์ที่ได้เข้ารับการอบรมยังมีจำนวนน้อยและเฉพาะกลุ่ม

ทางราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย ได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพให้แก่ แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว เพื่อรับมือกับสภาวะสุขภาพของประชากรไทยที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ได้เท่าทันกับ สถานการณ์ปัจจุบัน จึงร่วมกับ สาขาวิชาเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี พัฒนาต่อยอดหลักสูตรการอบรมดังกล่าวให้ครอบคลุมถึงแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว แพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป และแพทย์เฉพาะ ทางอื่นที่สนใจ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุทั่วประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อเพิ่มปริมาณของแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวที่สามารถให้การตรวจรักษา ดูแล ส่งเสริม ป้องกัน และฟื้นฟูผู้ป่วย สูงอายุได้ครอบคลุมทั่วประเทศ ทั้งในงานบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ

กลุ่มเป้าหมาย

แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวและแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป จำนวน 120 คน

สถานที่จัดโครงการ

เป็นลักษณะผสมผสานของ online learning และ Virtual learning อาศัยช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ google classroom, Zoom conference เป็นต้น

ระยะเวลาการดำเนินการโครงการ

เดือนมกราคม-เมษายน 2568

วิธีดำเนินการโครงการ

1. ประชุมพัฒนาคอร์สอบรมออนไลน์ และกำหนดเกณฑ์ผ่านมาตรฐานการฝึกอบรม
2. เตรียมความพร้อมทางบุคลากรและอุปกรณ์ สื่อการสอน
3. นำเสนอโครงการแก่สมาคมแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวและแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปแห่งประเทศไทย
4. ดำเนินการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. ประชาสัมพันธ์โครงการและรับสมัครผู้เข้ารับการฝึกอบรม
6. ดำเนินการอบรมตามขั้นตอนดำเนินการในแต่ละกิจกรรมย่อย

7. ประเมินผลภายหลังกิจกรรมเสร็จสิ้น
8. สรุปผลและวางแผนโครงการถัดไป

เนื้อหาและหัวข้อการอบรม ประกอบด้วย

1. Principal care and common problems of older adult

1.1 Age-Related Physiologic Changes and Clinical Implication

1.2 Comprehensive Geriatric Assessments

1.3 Common problems

1.3.1 NCDs management (HT, DM, DLP, IHD, Thyroid, COPD/Asthma)>>Endocrine

1.3.2 Sleep problems

1.3.3 Sexual problems

1.3.4 Gynecological and incontinence

1.3.5 BPH and Urological problems

1.3.6 Common Hematological problems

1.3.7 Nephrological Problems

1.3.8 Skin problems in elderly

1.4 Functional Assessment and Management

1.4.1 Physical activities, Immobility and Rehabilitation

1.5 Cognitive, Mental Assessment and Management

1.5.1 Dementia and Behavioral Psychological Symptoms of Dementia (BPSD) - Evaluation and management

1.5.2 Delirium

1.5.3 Depression

1.5.4 Neurological Problems in Older Adults (Parkinson, Stroke, Seizure, Dizziness and Vertigo problems)

1.6 Fall and Gait Assessment and Management

1.6.1 Gait and Instability

1.6.2 Falls and Safety environment

1.6.3 Osteoporosis and Fracture

1.6.4 Sarcopenia and Frailty

1.7 Medical Management

1.8 Nutritional Assessment and Management

1.8.1 Geriatric Nutrition

1.8.2 Nutrition for Specific Health Conditions

1.8.3 Dental and oral problems

1.9 Laws and ethics รวมถึงการประเมินความพิการ

2. การวางแผนจัดการดูแล (Care plan) ส่งเสริมสุขภาพและดูแลผู้สูงอายุตามความระดับความสามารถทางกาย

2.1 กลุ่มที่สุขภาพแข็งแรง สามารถทำกิจกรรมได้ด้วยตนเอง (กลุ่มติดสังคม)

การส่งเสริม และคัดกรองสุขภาพ

การดูแลรักษาโรคที่พบบ่อย/โรคประจำตัว

2.2 กลุ่มที่มีความสามารถในการทำกิจกรรมลดลง (กลุ่มติดบ้าน)

การดูแลรักษาโรคและความเจ็บป่วย

ค้นหาปัจจัยเสี่ยงต่อและป้องกันการเกิดภาวะถดถอย

2.3 กลุ่มที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ (กลุ่มติดเตียง)

การป้องกันภาวะแทรกซ้อน และฟื้นฟูสุขภาพ

การดูแลแบบประคับประคอง และการบรรเทาอาการ (Palliative care, Pain and Pressure sore management)

การทำงานร่วมกับครอบครัว และประเมินภาวะเครียดของผู้ดูแล (Caregiver burden)

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแพทย์สามารถ

1. ดูแลผู้สูงอายุ ครอบครัวและผู้ดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเป็นองค์รวม
2. ทราบลักษณะเฉพาะและสรีระวิทยาที่เปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุและการประเมินกลุ่มโรคหรือความผิดปกติที่พบบ่อยในผู้สูงอายุและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ ในเวชปฏิบัติปฐมภูมิและทุติยภูมิเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ
3. วินิจฉัยโรคในกลุ่มอาการสูงอายุ (Geriatric syndrome) และการดูแลรักษาที่เหมาะสม
4. ใช้เวชปฏิบัติเชิงประจักษ์ (Evidence based practice/Clinical practice guideline) ในการประยุกต์ใช้เพื่อการดูแลผู้สูงอายุและครอบครัว
5. วางแผนส่งเสริมป้องกันโรค (Health promotion and Disease prevention) ในผู้สูงอายุตามระดับความสามารถทางกายได้
6. วางแผนการดูแลผู้สูงอายุทั้งระยะสั้นและระยะยาวได้อย่างเหมาะสม
7. ระบุยาและผลข้างเคียงของยาที่ควรระมัดระวังในการใช้ในผู้สูงอายุ
8. ทำงานร่วมกับสหวิชาชีพในการดูแลผู้สูงอายุและครอบครัวได้
9. ส่งต่อผู้สูงอายุที่มีอาการสูงอายุเพื่อไปรักษาต่อเฉพาะด้านได้อย่างเหมาะสม
10. มีความรู้เรื่องสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุและจริยธรรมทางการแพทย์และสามารถประเมินความพิการผู้สูงอายุได้

ระยะเวลาดำเนินการกิจกรรม

เดือนมีนาคม-เมษายน 2568

รวมจำนวนชั่วโมงในห้องเรียนทางไกล 15-20 ชั่วโมง

กำหนดเรียนสัปดาห์ละครั้ง จำนวน 5 ครั้ง

วิธีการอบรมและรูปแบบการอบรม

การอบรมแบบ online learning และ virtual learning โดยใช้หลักการ flipped classroom และ case-based learning

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1. ใช้หลักการ flipped classroom และ case-based learning
2. เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ (Video/File/Journal) และ
3. เรียนทางไกลผ่านทาง video conference จำนวน 3-4 ชั่วโมง ต่อครั้ง จำนวน 5 ครั้ง
 - แจกโจทย์คำถามล่วงหน้า 1 สัปดาห์ ก่อนการเรียนเพื่อเตรียมตัวก่อนการเรียน (ให้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ได้รับ)
 - ในคาบการเรียนให้แต่ละกลุ่มเป็นห้องย่อยเพื่อ Small group discussion ภายในคาบเรียน โดยมีอาจารย์แพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวเป็น Facilitator 45 นาที
 - Group work presentation ในหัวข้อที่ได้หลังจาก Small group discussion โดยให้นำเสนอภายในเวลา 30 นาที/กลุ่ม โดยมีอาจารย์อายุรแพทย์เวชศาสตร์ผู้สูงอายุร่วมฟังการอภิปราย

การประเมินผล

1. ประเมินการมีส่วนร่วมในห้องเรียน
 - เข้าเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนครั้งในการเรียน
 - มีส่วนร่วมในการอภิปราย (อาจารย์ใน Small group discussion เป็นคนประเมิน)
2. ผลการประเมินงานที่ได้รับมอบหมาย
 - Group work presentation
 - Short case report 1 เคส/คน
 - นำเสนอโปรเจกต์เกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ได้ทำในบริบทของตนเองได้แก่ care plan, workflow, community engagement
3. การสอบประเมินความรู้
 - short answer หลังจบการเรียน Online ทั้ง 5 ครั้ง (ให้โจทย์คำถามเพื่อเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนสอบ 24 ชั่วโมง หรือเป็น open book)

เครื่องมือ/ช่องทางการสื่อสารและการเรียนรู้ทางไกลของโครงการ

- **ช่องทางการสื่อสาร Line Group, Email Group**
 - ผู้เรียนสื่อสารกับผู้ประสานงาน เรื่องกำหนดการ ปัญหาอุปสรรค คำถาม และอื่น ๆ
 - Google classroom ใน Email Group สามารถ Download สื่อที่วิทยากรได้จัดทำขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ คลิปวิดีโอ วิดีโอบรรยายของวิทยากร ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ก่อนวัน Class Learning (Two-way communication by Zoom)
 - Posttest ออนไลน์
 - นำเสนอรายงาน ผ่าน Zoom และส่งรายงานทาง Email หรือ platform ที่กำหนด
 - การประเมินความพึงพอใจคอร์สออนไลน์
- **Virtual classroom ผ่านระบบ Zoom conference** เป็นช่องทางที่ใช้ในการเรียนรู้ ระบบการศึกษาทางไกล แบบออนไลน์ โดยผู้เรียนได้พบกับวิทยากร สามารถสื่อสารได้ 2 ทาง และใช้ในการนำเสนองาน

ตัวชี้วัดของโครงการ

1. ดำเนินการจัดอบรมออนไลน์เกี่ยวกับศาสตร์การดูแลผู้สูงอายุได้ครบตามห้วงเวลาที่กำหนด และครอบคลุมทุกเขตสุขภาพ
2. ร้อยละของแพทย์ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามกำหนด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของจำนวนแพทย์ทั้งหมดที่เข้าร่วมอบรม
3. ร้อยละการประเมินด้านความพึงพอใจในภาพรวมของคอร์ส ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีการอบรมเรียนรู้ทางไกลเรื่องศาสตร์การดูแลผู้สูงอายุสำหรับแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว
2. เกิดระบบบริการ/คลินิกผู้สูงอายุในรพ.ชุมชนที่มีคุณภาพ ให้การดูแลครอบคลุมทุกมิติของผู้สูงอายุ
3. เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุให้กับบุคลากรทางการแพทย์และทีมสหสาขาวิชาชีพอื่น ๆ

โดยจะมีการเก็บค่าลงทะเบียนการเข้ารับการอบรมต่อคน ดังนี้

สำหรับแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว/แพทย์ทั่วไป	3,000 บาท
สำหรับสมาชิกสมาคมฯ/ราชวิทยาลัยฯ	2,500 บาท
สหวิชาชีพ/นักศึกษา	2,000 บาท

Timeline การดำเนินโครงการ

ปี พ.ศ.	2568											
หัวข้อ	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
นำเสนอโครงการและรออนุมัติ	/											
ประสานวิทยากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	/											
ประชาสัมพันธ์โครงการ และรับสมัครผู้เรียน	/	/										
ดำเนินงานตามโครงการ			/	/								
ติดตามและประเมินผล				/	/							
สรุปโครงการ				/	/							

ผู้รับผิดชอบโครงการ

คณะทำงานพัฒนาศักยภาพแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ ราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว
แห่งประเทศไทย
อนุกรรมการฝ่ายวิชาการ ราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย

ที่ปรึกษาโครงการ

ผศ. พญ. สิรินทร ฉันทศิริกาญจน ที่ปรึกษาโครงการ สาขาวิชาเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลรามาธิบดี